

‘નિયમસાર’ આલોચના અધિકાર. ૧૭૩ શ્લોક છે.

શુદ્ધં તત્ત્વં બુદ્ધલોકત્રયં યદ્
બુદ્ધવા બુદ્ધવા નિર્વિકલ્પં મુમુક્ષુઃ ।
તત્સિદ્ધયર્થં શુદ્ધશીલં ચરિત્વા
સિદ્ધિં યાયાત્ સિદ્ધિસીમન્તિનીશઃ ॥૧૭૩ ॥

શ્લોકાર્થ :- ‘મુમુક્ષુ જીવ...’ જેને મોક્ષની અભિલાષા, અંતર તત્ત્વની જેને અભિલાષા છે એને અહીંયાં મુમુક્ષુ કહે છે. ‘મુમુક્ષુ જીવ ત્રણ લોકને જાણનારા નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ તત્ત્વને બરાબર જાણીને...’ ત્યાં ‘રાજકોટ’માં પ્રશ્ન થયો હતો. એમ કે ભગવાનને ત્રણ લોકના નાથ કહ્યા છે. એ તો નથી. ત્રણલોકના નાથ કહ્યા છે એ જાણવાની અપેક્ષાએ. અહીં કહ્યું ને ‘ત્રણ લોકને જાણનારા...’ એને ત્રણ લોકના નાથ કહેવામાં આવે છે. એ ક્યાં કોઈના

...

‘ત્રણ લોકને જાણનારા...’ કોણ? કે નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ તત્ત્વ, નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ તત્ત્વ. ભેદ વિનાનું અભેદ અંદર તત્ત્વ, એને અહીંયાં નિર્વિકલ્પ તત્ત્વ કહે છે. જેમાં ભેદ નથી. આ ગુણ અને ગુણી એવો પણ જેમાં ભેદ નથી. એવું જે અભેદ તત્ત્વ, એને જાણીને. ‘ત્રણ

લોકને જાણનારા નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ તત્ત્વને બરાબર જાણીને...' એમ કહ્યું. આહાહા...! 'તેની સિદ્ધિને અર્થે...' તેની પૂર્ણ પ્રાપ્તિને અર્થે 'શુદ્ધ શીલને (ચારિત્રને આચરીને,...)' જાણીને પહેલું કહ્યું પછી આચરીને કહ્યું. જાણ્યા વિના કોનું આચરણ? શુદ્ધ આત્મા આનંદસ્વરૂપ, અનંતગુણથી ભરેલો ચૈતન્યરત્નાકર દેવ છે. એને જાણીને. એને જાણીને ક્યારે થાય? પર તરફના વલણને છોડી, રાગને, સંયોગને ભેદને છોડીને અંતર અભેદ ચીજ છે, એને જાણીને, એનું જ્ઞાન કરીને. પછી ચારિત્ર. શુદ્ધ શીલ પાછું. ચારિત્ર એ શુદ્ધ. પંચ મહાવ્રતાદિ એ નહિ. એથી એ શબ્દ લીધો છે. પંચ મહાવ્રતાદિ નહિ. શુદ્ધ શીલ. આહાહા...!

જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન, તદ્દન અભેદ શુદ્ધનું જ્ઞાન કરીને એમાં રમવું, ચરવું એનું નામ શુદ્ધ ચારિત્ર. શુદ્ધ શીલ. શીલ એટલે ચારિત્ર. એવા 'શુદ્ધ શીલને (ચારિત્ર)ને આચરીને, સિદ્ધિરૂપી સ્ત્રીનો સ્વામી થાય છે—' આહાહા...! મુક્તિરૂપી પૂર્ણ દશા એનો એ ઘણી થાય, એમ કહે છે. મુક્તિરૂપી પૂર્ણ દશા એ શુદ્ધ તત્ત્વને જાણી એમાં શીલ એટલે આચરણ કરી મુક્તિરૂપી પરિણતિ તેને પ્રાપ્ત થાય. એથી એને સ્ત્રીનો સ્વામી કહ્યો. 'સિદ્ધિને પામે છે.' કહ્યું ને? 'સિદ્ધિરૂપી સ્ત્રીનો સ્વામી થાય...' એટલે શું? 'સિદ્ધિને પામે છે.' આહાહા...! તત્ત્વની પણ વાત કરી, ઉપાયની પણ કહી અને ઉપેયની પણ કહી. એક શ્લોકમાં ત્રણ આવી ગયું. અંદર શુદ્ધ અભેદ ચૈતન્ય તે તત્ત્વ. એને જાણીને એ સમ્યક્જ્ઞાન. જાણીને માન્યું એ સમ્યગ્દર્શન. અને એમાં શુદ્ધ શીલ, સ્વરૂપમાં આચરણ અંદર ચારિત્ર. આહાહા...! ચારિત્ર એટલે મોક્ષનો માર્ગ. જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર એ ત્રણ મોક્ષનો માર્ગ. આહાહા...!

'સિદ્ધિરૂપી સ્ત્રીનો સ્વામી થાય છે—સિદ્ધિને પામે છે.' એક શ્લોકમાં તો ઘણું બધું આવી ગયું. બાહ્ય ક્રિયાકાંડથી, તેમ બાહ્ય શાસ્ત્રના એકલા જ્ઞાનથી તે પ્રાપ્ત થાય એવો નથી. વસ્તુ છે, પૂર્ણ જ્ઞાન અને આનંદથી ભરેલું તત્ત્વ છે. એને પામવા માટે તો તેની સન્મુખતા અને સંયોગ રાગ અને પર્યાયની વિમુખતા (થવી જોઈએ). દ્રવ્યસ્વભાવની સન્મુખતા. સંયોગ. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર સંયોગમાં ભલે હો. આહાહા...! એનાથી પણ રહિત. એના પ્રત્યેનો રાગ છે, એનાથી પણ રહિત. અને રાગમાં, પર્યાયમાં જે જ્ઞાન થાય છે એ પર્યાયથી પણ રહિત. આહાહા...! ત્રિકાળી જે શુદ્ધતત્ત્વ છે, એને જાણી-માનીને આચરણ, એ સિદ્ધિનું કારણ છે. મુક્તિનું એ કારણ છે. આહાહા...! ૧૭૩ શ્લોક (પૂરો) થયો.

(સ્નગધરા)

સાનન્દં તત્ત્વમજ્જજ્જિનમુનિહૃદયાભ્મોજકિંજલ્કમધ્યે
 નિર્વ્યાબાધં વિશુદ્ધં સ્મરશરગહનાનીકદાવાગ્નિરૂપમ્ ।
 શુદ્ધજ્ઞાનપ્રદીપપ્રહતયમિમનોગેહધોરાન્ધકારં
 તદ્વન્દે સાધુવન્દ્યં જનનજલનિધૌ લંઘને યાનપાત્રમ્ ॥૧૭૪॥

[શ્લોકાર્થ :-] તત્ત્વમાં મગ્ન એવા જિનમુનિના હૃદયકમળના કેસરમાં જે આનંદ સહિત બિરાજમાન છે, જે બાધા રહિત છે, જે વિશુદ્ધ છે, જે કામદેવના બાણોની ગહન (-દુર્ભેદ) સેનાને બાળી નાખવા માટે દાવાનળ સમાન છે અને જેણે શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ દીપક વડે મુનિઓના મનોગૃહના ઘોર અંધકારનો નાશ કર્યો છે, તેને-સાધુઓ વડે વંદે અને જન્માર્ણવને ઓળંગી જવામાં નૌકારૂપ તે શુદ્ધ તત્ત્વને-હું વંદું છું. ૧૭૪.

શ્લોક-૧૭૪ ઉપર પ્રવચન

સાનન્દં તત્ત્વમજ્જજ્જિનમુનિહૃદયાભ્મોજકિંજલ્કમધ્યે
 નિર્વ્યાબાધં વિશુદ્ધં સ્મરશરગહનાનીકદાવાગ્નિરૂપમ્ ।
 શુદ્ધજ્ઞાનપ્રદીપપ્રહતયમિમનોગેહધોરાન્ધકારં
 તદ્વન્દે સાધુવન્દ્યં જનનજલનિધૌ લંઘને યાનપાત્રમ્ ॥૧૭૪॥

શ્લોકાર્થ :- ‘તત્ત્વમાં મગ્ન એવા જિનમુનિના હૃદયકમળના કેસરમાં જે આનંદ સહિત બિરાજમાન છે,...’ આહાહા...! એકલું માખણ છે. અંદરમાં તત્ત્વમાં જે મગ્ન છે. ચૈતન્યતત્ત્વ, ધ્રુવ અનંતગુણથી એકરૂપ, એવા તત્ત્વમાં જે મગ્ન છે. એવા ‘જિનમુનિના હૃદયકમળના કેસરમાં જે આનંદ સહિત બિરાજમાન છે,...’ કેસર જેમ ફૂલમાં હોય એમ આ પ્રગટ આનંદની દશા સહિત બિરાજે છે. આહાહા...! ‘તત્ત્વમાં મગ્ન એવા જિનમુનિ...’ આ કાંઈ મુનિ ક્રિયા કરે, મહાવ્રત પાળે એ નહિ. આ તો ‘તત્ત્વમાં મગ્ન...’ આહાહા...! ‘એવા જિનમુનિના હૃદયકમળના કેસરમાં જે આનંદ સહિત બિરાજમાન છે,...’ આહાહા...! જેમ કમળમાં કેસર બહાર આવે,

એમ આ હૃદયમાં ભગવાનઆત્મા આનંદસહિત બહાર આવે છે. એની દષ્ટિ કરતાં, એનો આદર કરતાં અતીન્દ્રિય આનંદના કેસરસહિત બહાર આવે છે. શક્તિરૂપે રહે છે એમ નહિ. આહાહા...! તત્ત્વમાં અંતર એકાગ્ર થતા અંતરના આનંદનું, જેમ કમળમાં કેસર હોય, એમ આત્મામાં આનંદસહિત એ આત્મા બહાર આવે છે. આહાહા...! આવી વાતું છે. બધાની વાત એક છે. કુંચી એક છે, કુંચી. છોકરો બોલ્યો હતો. સિદ્ધપ્રકાશ છે ને. બધાની કુંચી એક છે એમ બોલ્યો હતો. આત્માની એક જ કુંચી છે કે અંદર ત્રિકાળ સ્વભાવ તરફ જવું.

આનંદસ્વરૂપ અંદર ભગવાનઆત્મા... આહાહા...! કેસર બહાર આવે છે ને? કમળમાં શક્તિરૂપે રહેતું નથી, કેસર બહાર આવે છે. આહાહા...! એમ ભગવાનઆત્મા અતીન્દ્રિય આનંદની શક્તિથી ભરેલો, એને જાણીને ‘હૃદયકમળના કેસરમાં...’ હૃદયકમળમાં એ આનંદનું સ્ફુરણ થાય છે. ‘જે આનંદ સહિત બિરાજમાન છે,...’ આહાહા...! પણ કોને? કહે છે. તત્ત્વમાં મગ્ન એવાને. તત્ત્વ જે આત્મા ભગવાનસ્વરૂપ... આહાહા...! કેમ બેસે? અત્યારે ભગવાન! ભગવાન તો ક્યારે થાય? આહાહા...! ભગવાન જ છો. ભગવાન જો ન હોય તો ભગવાનપણું આવશે ક્યાંથી? કાંઈ બહારથી આવે એવું છે?

ભગવાનસ્વરૂપ આત્મા એવા તત્ત્વમાં જે મગ્ન છે એમ કીધું. ‘એવા જિનમુનિના હૃદયકમળના કેસરમાં જે આનંદ સહિત બિરાજમાન છે,...’ એ જીવ લીધો છે. આલોચનામાં આલોચના એટલે જીવને જોનારો અને જીવમાં મગ્ન એ આલોચના છે. આલોચના અધિકાર છે ને? આહાહા...! એ તત્ત્વ જે છે એને જોવે છે, એને જાણે છે, એમાં મગ્ન છે, તેને આનંદ સહિત આત્મા બિરાજે છે. પ્રગટ આનંદસહિત બિરાજે છે. આહાહા...! ‘જે બાધા રહિત છે,...’ જેને કોઈ વિઘ્ન નથી. એવું એ આત્માનું સ્વરૂપ છે, જે તત્ત્વમાં મગ્ન છે, કે જેને બાધા કોઈ નથી. વિઘ્ન કોઈ છે જ નહિ. કે કર્મનો ઉદય આકરો આવશે તો આમ થશે ને તેમ થશે. તત્ત્વમાં મગ્ન પુરુષાર્થીને કોઈ જાતનું વિઘ્ન અંતરમાં આવતું નથી. આહાહા...! વીતરાગમાર્ગ બહુ ઝીણો. અત્યારે તો બધું ક્રિયાકાંડમાં ઉતારી નાખ્યું. દયા પાળો, વ્રત કરો, ભક્તિ કરો, પૂજા કરો. આમાં ભક્તિ... આહાહા...!

તત્ત્વ જે અંદર છે, અને કહે છે જે તત્ત્વમાં મગ્ન છે ‘એવા જિનમુનિના હૃદયકમળમાં...’ આહાહા...! કમળમાં જેમ કેસર (હોય) એમ આનંદ સહિત બિરાજમાન છે. આહાહા...! પણ તત્ત્વમાં જે મગ્ન છે તેને આનંદસહિત બિરાજમાન છે. આમ તો આત્મા આનંદસહિત ત્રિકાળ છે. પણ અંદરમાં મગ્ન (થયા) વિના પર્યાયમાં આનંદ આવતો નથી. આહાહા...! આવો ઉપદેશ. સાધન શું હશે? આ સાધન. તત્ત્વને જાણવું, માનવું અને ઠરવું એ એનું સાધન. મુક્તિનું એ સાધન છે. આહાહા...!

‘જે બાધા રહિત છે, જે વિશુદ્ધ છે,...’ જે વિશુદ્ધ છે. વિશુદ્ધ અર્થમાં તો શુભભાવમાં

પણ આવે છે અને શુદ્ધમાં પણ આવો અર્થ આવે છે. અહીં શુદ્ધના અર્થમાં વિશુદ્ધ છે. વિશુદ્ધ છે—એકલો નિર્મળ શુદ્ધ છે. ‘જે કામદેવના બાણોની ગહન (—દુર્ભેદ) સેનાને બાળી નાખવા માટે...’ આહાહા...! કેવો છે ભગવાનઆત્મા? કે જે બાહ્યની સુંદરતા દેખીને, પાંચેય ઇન્દ્રિયાના વિષયો અંદર આમ સુંદરતા, શરીરની સુંદરતાને દેખીને જે કામ ઉત્પન્ન થાય એવા કામબાણનો તો નાશ કરી નાખે એવો છે. આહાહા...! ‘કામદેવ...’ લે, હવે એને દેવ કીધો. ‘કામદેવના બાણો...’ આહાહા...! રૂપાણુ કાંઈક શરીર દેખે, રૂપાળી કોઈ ચીજ દેખે, અંદરમાં ઘા વાગી જાય. આ ઠીક છે, ત્યાં રોકાઈ જાય. એ કામદેવનું બાણ છે. આહાહા...! પાંચેય ઇન્દ્રિય તરફની અનુકૂળ ચીજને દેખીને, તેમાં રાગની ઉત્પત્તિ કરીને અંદર રોકાઈ જવું, એ કામદેવના બાણ છે. તેને આ હણી નાખે છે.

‘કામદેવના બાણોની ગહન (—દુર્ભેદ) સેના...’ એટલે કે... આહાહા...! આંખથી દેખવું, કાનથી સાંભળવું વગેરે પાંચ ઇન્દ્રિયની ઘણી જ અંદર પ્રીતિ અને પ્રેમ ઉત્પન્ન થાય, એ એને દુર્ભેદ છે. આહાહા...! એનો નાશ કરવો. દુર્ભેદ એવી સેના. આહાહા...! જુવાન શરીર હોય, ઇન્દ્રિયો પુષ્ટ હોય, ખોરાક અને પૈસા—સાધન હોય. અંદરથી ફાટી નીકળે, જાણે, બસ, અમે આ છીએ, અમે સુખી છીએ. આહાહા...! એવા પાંચ ઇન્દ્રિયના બાણ જે છે તેને. એ બાણ છે કેવા? દુર્ભેદ. નાશ કરવું મુશ્કેલ છે. આહાહા...! એને ભેદ કરવો (મુશ્કેલ છે). આહાહા...! પોતાની કીર્તિ સાંભળે, આબરૂ સાંભળે ત્યાં અંદરમાં એને ગલગલીયા થાય. આહા...! એની જ્યાં મોટપ સાંભળે, એ બધા કામના બાણ છે. દુર્ભેદ છે. એનો ભેદ—નાશ કરવો એ મુશ્કેલ, દુષ્કર છે.

છતાં તેની ‘સેનાને બાળી નાખવા માટે...’ આહાહા...! તત્ત્વ એવું છે. ભગવાન ચૈતન્ય તત્ત્વ અતીન્દ્રિય આનંદનું તત્ત્વ (એવું છે) કે કામની સેના જે દુર્ભેદ છે તેને પણ બાળી નાખવા સમર્થ છે. ‘બાળી નાખવા માટે દાવાનળ સમાન છે...’ સાધારણ અગ્નિ નહિ. આહાહા...! દાવાનળ જેમ જંગલમાં હોય અને મોટા ઝાડવા બાળી નાખે. સુકા અને લીલા... આહાહા...! દાવાનળ લીલા અને સુકાને બાળીને રાખ કરી નાખે. એમ આત્માનું તત્ત્વનું મગ્નપણું અંદર... આહાહા...! ‘દાવાનળ સમાન છે.’ આહાહા...! કામની સેના દુર્ભેદ હોવા છતાં તેને બાળી નાખવા સમર્થ છે. આહાહા...! આ આલોચના... આ આલોચના. મોઢેથી ગુરુને કહેવું કે મને આમ થયું, તેમ થયું એ બધી વિકલ્પની આલોચના છે. આ તો નિર્વિકલ્પ આલોચના છે. આહાહા...!

‘અને જેણે શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ દીપક વડે...’ આહાહા...! શુદ્ધ સમ્યગ્જ્ઞાન વડે, ચૈતન્યપ્રકાશ વડે અંદરના તત્ત્વને પકડવાથી એનો ચૈતન્યનો પ્રકાશ પ્રગટ્યો. એ ચૈતન્યના પ્રકાશ વડે, ‘દીપક વડે મુનિઓના મનોગૃહના ઘોર અંધકારનો નાશ કર્યો છે,...’ આહાહા...! જે ભગવાન ચૈતન્ય અંદર છે, એનો જેણે આદર કર્યો તેને ચૈતન્યના પ્રકાશ વડે, મુનિઓના હૃદયમાં

જે અંધકાર છે એનો એણે નાશ કર્યો. ઘોર અંધકારનો નાશ કર્યો. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- મુનિઓના મનોગૃહમાં...

ઉત્તર :- પહેલા દુર્ભેદ કીધું હતું. કહે છે કે પણ છે ઘોર. આહાહા...! ઘોર અંધકાર. મોહરૂપી ઘોર અંધકાર. એ ચૈતન્યના તત્ત્વના અવલંબનથી દાવાનળ સમાન ચૈતન્ય ભગવાન કામની સેનાને બાળવા સમર્થ છે. આહાહા...! ઇન્દ્રની ઇન્દ્રાણી આવીને પણ જો ચળાવવા આવે તો કહે છે કે આત્મા સમર્થ છે. એ કામબાણની સેનાને દાવાનળ સમાન છે. આહાહા...! તે કેવો? ઘોર દાવાનળ. આહાહા...!

‘ઘોર અંધકારનો નાશ કર્યો છે,...’ આહાહા...! ‘તેને-સાધુઓ વડે વંદે...’ આહાહા...! આવું તત્ત્વ છે એ સંતો વડે વંદનિક છે, સાધુ વડે આદરણીય છે. આહાહા...! ‘સાધુઓ વડે વંદે અને જન્માર્ણવને ઓળંગી જવામાં...’ આહાહા...! જન્મરૂપી અર્ણવ એટલે દરિયો, એને ‘ઓળંગી જવામાં...’ શુદ્ધ તત્ત્વનો આશ્રય એ ‘જન્માર્ણવને ઓળંગી જવામાં નૌકારૂપ...’ જેમ દરિયામાં નાવથી તરીને જાય. નાવ-નાવ, નૌકા. આહાહા...! ‘સાધુ વડે વંદે...’ ભાવલિંગી સાધુ. જેને ભાવ આનંદનું લિંગ-ચિહ્ન પ્રગટ્યું છે. આહાહા...! એ જેનું કેસર છે. કમળનું જેમ કેસર (હોય તેમ). એ દુર્ભેદ કામબાણ હોવા છતાં સંતોને વંદનિક છે અને જન્માર્ણવને ઓળંગી જતા... આહાહા...! જન્મરૂપી દરિયો, જન્મ-મરણ... જન્મ-મરણ... જન્મ-મરણ... એક જન્મ થાય ત્યાં મરે ત્યાં બીજો જન્મ, બીજો મરે ત્યાં ત્રીજો જન્મ. એવા અનંતા અનંતા મરણ. આ પાંચ-પચ્ચીસ-પચાસ વર્ષ સ્થિતિની મુદ્દત કેટલી? સો વર્ષની લ્યો ને. મુદ્દત કેટલી અનંતકાળ સામે? એવા સો સો વર્ષની જિંદગી. જન્મરૂપી અર્ણવ સંસાર... આહાહા...! ‘ઓળંગી જવામાં નૌકારૂપ...’ છે. પાણીનો મોટો દરિયો ભર્યો હોય એને નાવ હોય તો નાવથી એ તરી શકે છે. એમ આ ભગવાનઆત્મા પોતાના સ્વરૂપમાં લીન થઈ અને મોહાંધકારનો નાશ કરી શકે છે. આહાહા...! આમાં બહારનું શું કરવું કાંઈ આવતું નથી. કઈ ક્રિયા કરવી કે... આહાહા...!

જડની ક્રિયા તો આત્મા કરી શકતો નથી. અંદર અશુદ્ધ પરિણામના રાગાદિ આવે એ તો દુઃખ ને આકુળતા છે. એને તો છેદવા માટે આ આલોચના એટલે જીવને જોવો, અંદર જોવો કે આ છે કોણ પણ? આહાહા...! મુનિના હૃદયકમળમાં... આહાહા...! ‘મનોગૃહના ઘોર અંધકારનો નાશ કર્યો છે, તેને-સાધુઓ વડે વંદે અને જન્માર્ણવને ઓળંગી જવામાં...’ આહાહા...! સંસારના ભવ કરવાના પરિણામથી ઓળંગી ગયો છે. જે ભાવે ભવ મળે તે ભાવથી ઓળંગી ગયો છે. આહાહા...! આવી વાતું છે.

મુનિરાજ પંચમઆરાના મુનિ છે. પંચમઆરાના શ્રોતાને કહે છે. કે ચોથા આરાના છે? આહાહા...! પ્રભુ! તારામાં તૈયારી એટલી છે... આહાહા...! તેની સામું જો અને તેમાં ઠર. આહાહા...! મનોગૃહનો, મોહનો અંધકારનો નાશ થઈ જાય એવો છે. મોહ રહે નહિ.

એક છાંટ પણ મોહની રહે નહિ. દરિયામાં જેમ નૌકાથી તરી શકાય, એમ પ્રભુના આશ્રયથી મોહના અંધકારને તરી શકે છે. આહાહા...!

‘તે શુદ્ધ તત્ત્વને...’ મુનિરાજ ‘પદ્મપ્રભમલધારિદેવ’ કહે છે. એવા ‘તત્ત્વને—હું વંદું છું.’ પાંચ પરમેષ્ઠીને વંદું છું એ વાત નહિ. આહાહા...! કેમકે એ તો વિકલ્પ છે. આહાહા...! આવા તત્ત્વને.. આહાહા...! ‘તે શુદ્ધ તત્ત્વને—’ જે તત્ત્વમાં મોહનો નાશ કરવાની તાકાત છે. દુર્ભેદ હોવા છતાં જેને ભેદી નાખે એવી તાકાત છે. રાગાદિ ભેદ કરવો, નાશ કરવો દુર્ભેદ છે. એને બાળી નાખવાને સમર્થ છે એવું જે તત્ત્વ. એવા તત્ત્વને હું વંદું છું. આને હું વંદું છું એમ ભાષા કહે છે. આ આલોચના. આહાહા...! અગમ્યગમ્યની વાતું છે આ. અલકમલકની નહિ. આહાહા...! અગમ્ય—જે અનાદિથી ગમ્ય થયો નથી એને ગમ્ય કરવાનો આ અધિકાર છે. આહાહા...! એક એક શ્લોક ઘણા તત્ત્વથી ભર્યો છે. આહા...! એવા ‘તે શુદ્ધ તત્ત્વને...’ એટલે જે સાધુ વડે વંદ છે, જન્માર્ણવને ઓળંગી જવામાં નૌકારૂપ છે, જે મુનિઓને મનોગૃહના ઘોર અંધકારને નાશ કરવા સમર્થ છે, એવું જે શુદ્ધતત્ત્વ એને હું વંદું છું. આહાહા...! આવો માર્ગ છે.

મુમુક્ષુ :- આત્મા તો અકર્તા છે.

ઉત્તર :- કર્તા છે અને અકર્તા છે. બેય છે. રાગનો અકર્તા છે અને સ્વરૂપની પર્યાયનો કર્તા છે. અને એક ન્યાયે તો શુદ્ધપર્યાયનોય કર્તા નથી. પર્યાય પર્યાયથી થાય છે. અહીં એકસાથે અભેદ કરીને સમજાવવું છે ને? એમ કરી નાખે કે આત્મા પર્યાયને છેદી નાખે છે. છેદી નાખે એ તો રાગને માટે છે. નિર્મળ પર્યાયને છેદે છે? નિર્મળ પર્યાય પ્રગટી છે તેનો આશ્રય તત્ત્વ છે. ધર્મની નિર્મળ પર્યાય પ્રગટી છે તેનો આશ્રય સ્વતંત્ર પર્યાય કર્તા થઈ અને ધ્રુવનો આશ્રય લે છે. આહાહા...! ઘણી ઝીણી વાત, ભાઈ! એથી પર્યાય પણ સ્વતંત્ર છે. નિર્મળ જે પર્યાય છે તે સ્વતંત્ર છે. એ પર્યાય પર્યાયને વાંદે છે. પર્યાય ધ્રુવને વાંદે છે. વાંદે છે તો બેયને. સમજાય છે કાંઈ? આહાહા...! બેયનો આદર છે. ધ્રુવનો આદર છે અને ધ્રુવના આદરથી પ્રગટેલી દશાનો પણ આદર છે. આહાહા...! આવી વાત આવે ત્યાં લોકોને (એમ થાય છે કે) એકલી નિશ્ચયની વાત છે, ત્યાં તો નિશ્ચયની વાતું કરે છે. પણ બાપુ! નિશ્ચય એટલે સત્ય. નિશ્ચય એટલે સાચું. વ્યવહાર એટલે આરોપિત. આહાહા...! એવા સત્ત્વને પ્રભુ તેં સાંભળ્યું નથી.

અંદર સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ છે. અતીન્દ્રિય આનંદ અને અતીન્દ્રિય શાંતિ અને અતીન્દ્રિય જ્ઞાનનો સાગર છે. એ શરીર પ્રમાણે દેખતા એને એમ લાગે કે આવડો મોટો અહીં હશે? ભલે અવગાહન શરીર પ્રમાણે હો. છતાં એનો સ્વભાવ છે એ તો અપાર છે. અનંતઆનંદ અને અનંતજ્ઞાન. અનંત એટલે જેમાં અંત નથી. એટલું જ્ઞાન-દર્શન અને શાંતિ ભરી છે. શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... એનો આશ્રય લેનારને શાંતિ મળે એમ છે, બાકી શાંતિ ક્યાંયથી

મળે એવી નથી. આહાહા...! ત્યાં પ્રશ્ન બહુ થયા છે. એમ કે આ શુભભાવ કરીએ એમાં જરી શાંતિ લાગે છે ને? ‘ચંદુભાઈ’ પ્રશ્ન કરતા હતા. બહુ કરતા. શુભભાવમાં જરી શાંતિ લાગે છે એટલે શું? શાંતિ નથી અને લાગે છે એ ક્યાંથી આવ્યું? શુભભાવ તો અશાંતિ છે, શુભભાવ તો આક્રુણતા છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- દુર્ભેદ તો કીધું. થઈ શકવા લાયક છે. આકરું પણ અશક્ય નથી. થઈ શકે નહિ એવું આકરું નથી. હજી આગળ કહેશે. આ સહેલું છે એમ કહેશે. આમાં છે ને? ૧૭૬, ૧૭૬. ‘નિરંતર સુલભ છે,...’ ૧૭૬ કળશ. આહાહા...! છે? ૧૭૬ કળશની બીજી લીટી. એની શરૂઆતમાં ‘જે નિરંતર સુલભ છે,...’ ભગવાન. આહાહા...! ‘શ્રીમદ્’માં પણ આવે છે. સત્ સત્ છે, સરળ છે, સર્વત્ર છે. આ બતાવનારા જોઈએ એટલું (વિશેષ કહ્યું). આહાહા...! અહીં તો કીધું કે સત્ નિરંતર સુલભ છે. એમ નથી કહ્યું કે એ નહિ પમાય. આહાહા...! પોતે જ એને મોંઘુ છે એમ માનીને અંદરમાં પુરુષાર્થ કરી શકતો નથી. નહિતર જે નિરંતર સુલભ છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- બોધિદુર્લભભાવના કેમ કહ્યું?

ઉત્તર :- બોધિદુર્લભભાવના અપેક્ષાએ છે. એ તો પહેલું કહ્યું, દુર્ભેદ છે. શા માટે? ભેદવું દુર્લભ છે પણ થઈ શકે છે. થઈ શકે એવું એ તત્ત્વ છે. તત્ત્વની સામું જોતા એ કોઈ રહી શકે, એનાથી વિરુદ્ધભાવ કોઈ રહી શકે એ તાકાત નથી. એવું એ તત્ત્વ છે. જેના તત્ત્વના પ્રકાશના આદર અને સ્વભાવ ને સત્કાર આગળ, એનાથી વિરુદ્ધનો ભાવ ઊભો રહી શકે નહિ એવું એ તત્ત્વ છે. વિશ્વાસ આવવો જોઈએ ને? આહાહા...!

અહીં તો સંતો વાત કરે છે એ પોતાની છે એ વાત બીજાને કરે છે. ભાઈ! એ થઈ શકે છે. આ તું લાખ કરીને પોતાનું માનવા માગ તો અનંતકાળ થયો તો નહિ થાય. અને રાગનો કણ પણ મારો માનવા માગીશ (તો) અનંતકાળ થયો તોપણ નહિ થાય. સમજાય છે કાંઈ? દયા, દાનનો વિકલ્પ ઊઠે એને પોતાનો કરવા માગીશ તો ત્રણ કાળમાં નહિ થાય. આહાહા...! આ થઈ શકશે માટે સુલભ કીધું છે. આહાહા...! કહો, ‘ચેતનજી’! સુલભ કીધું છે એ કઈ રીતે? અનંતકાળ થયો, પ્રભુ! રાગના કણને મારો માનવામાં મથ્યો છે. પણ કોઈ દિ’ રાગનો કણ એનો થતો નથી. રાગ અને આત્માની વચ્ચે તો સાંધ છે. આહાહા...! એ સાંધ કોઈ દિ’ તોડીને રાગ એકત્વ થતો નથી. પણ રાગને તોડીને ભગવાનઆત્મા પૂર્ણાનંદને પ્રાપ્ત કરી શકે એવો એ નિરંતર સુલભ છે. આહાહા...! અરે...રે...! વાત સાંભળી છે ક્યાં? એના ઘરની અંદરમાં ઘરમાં શું ભર્યું છે? તાળા માર્યા છે. દયા, દાન વગેરે રાગ અને રાગના ફળ દેખી અને હરખાઈ ગયો અને આત્માના અંતર સ્વભાવને તાળા માર્યા. આહાહા...! એ ૧૭૬માં આવશે પછી. ‘નિરંતર સુલભ છે,...’ આહાહા...!

શ્લોક-૧૭૫

(हरिणी)

अभिनवमिदं पापं यायाः समग्रधियोऽपि ये
विदधति परं ब्रूमः किं ते तपस्विन एव हि।
हृदि विलसितं शुद्धं ज्ञानं च पिंडमनुत्तमं
पदमिदमहो ज्ञात्वा भूयोऽपि यान्ति सरागताम्॥१७५॥

[શ્લોકાર્થ :-] અમે પૂછીએ છીએ કે-જેઓ સમગ્ર બુદ્ધિવાળા હોવા છતાં બીજાને ‘આ નવું પાપ કર’ એમ ઉપદેશે છે, તેઓ શું ખરેખર તપસ્વી છે? અહો! ખેદ છે કે તેઓ હૃદયમાં વિલસિત શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ અને સર્વોત્તમ *પિંડરૂપ આ પદને જાણીને ફરીને પણ સરાગતાને પામે છે! ૧૭૫.

શ્લોક-૧૭૫ ઉપર પ્રવચન

હવે ૧૭૫.

अभिनवमिदं पापं यायाः समग्रधियोऽपि ये
विदधति परं ब्रूमः किं ते तपस्विन एव हि।
हृदि विलसितं शुद्धं ज्ञानं च पिंडमनुत्तमं
पदमिदमहो ज्ञात्वा भूयोऽपि यान्ति सरागताम्॥१७५॥

આહાહા...! ‘પદ્મપ્રભમલધારિદેવ’ મુનિ છે, આચાર્ય નથી. આહાહા...!

શ્લોકાર્થ :- અરે...! ‘અમે પૂછીએ છીએ કે-જેઓ સમગ્ર બુદ્ધિવાળા હોવા છતાં...’ બહુ જાણપણું ધાર્યું છે એવા હોવા છતાં, એમ કહે છે. અગિયાર અંગ ભણ્યો, નવ પૂર્વ ભણ્યો, વાતું કરતા તો બહુ આવડી. આહાહા...! ‘જેઓ સમગ્ર બુદ્ધિવાળા...’ બુદ્ધિમાં તો જાણે એવી વાતું કરવા બેસે જાણે... આહાહા...! ડાહ્યાનો દીકરો જાણે ઉતર્યો. ભગવાન! ‘જેઓ સમગ્ર બુદ્ધિવાળા હોવા છતાં બીજાને ‘આ નવું પાપ કર’ એમ ઉપદેશે છે,...’ આહાહા...! આ રાગને કર એમ કેમ ઉપદેશે છે એ? આ એમ કહે છે. આહાહા...! ‘અમે પૂછીએ

* પિંડ = (૧) પદાર્થ; (૨) બળ.

છીએ કે-જેઓ...' ઘણા બુદ્ધિવાળા કહેવાય. આવા (હોવા) છતાં રાગ કર, પુણ્ય કર એનાથી તને લાભ થશે એમ કહે છે). શું છે આ તને? એમ કહે છે. આહાહા...! 'જેઓ સમગ્ર બુદ્ધિવાળા હોવા છતાં બીજાને 'આ નવું પાપ કર'...' આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- નવું પાપ કર એટલે?

ઉત્તર :- કર એટલે આ રાગને પોતાનો માન એમ કર. રાગથી લાભ થાય એમ કર. આ શું થયું તને? એમ કહે છે. 'ચેતનજી'! આહાહા...! આમ વાત છે. પ્રભુ! તું પૂર્ણાનંદનો નાથ છો ને. એમાં શુભરાગ પણ પાપ છે. આકુળતા છે એ કર, તને આ ક્યાંથી સૂઝ્યું? તેં ઘણું સાંભળ્યું અને ધાર્યું છે ને? શાસ્ત્રને સમગ્ર બુદ્ધિવાળો થયો છો ને. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- એમ કરીને મશ્કરી કરી છે.

ઉત્તર :- મશ્કરી એને ઉડાવી દીધો. ધર્મમાં તું છો જ નહિ, જા. નાલાયક છો. જાણપણાની બધી મોટી મોટી વાતું કરતા આવડે છે અને તત્ત્વની દૃષ્ટિનો આદર નથી. એની વાત કરીએ ત્યારે તને અંદર લાગે આ તો ઝીણું છે, આ તો બીજી વાત છે. પણ આ જાડી વાત એ તને સહેલી લાગે છે. થયું છે શું? મિથ્યાત્વનો દારૂ પીધો છે. આવી વાત છે. આ તો દિગંબર સંતોની વાતું, બાપા! આહાહા...! ક્યાંય છે નહિ. દિગંબર સંતો સિવાય આવી વાત ક્યાંય છે નહિ. લોકોને આકરું લાગે. પણ આ આકરું નથી લાગતું.

હું એક ચૈતન્યમૂર્તિ, તેં ઘણા જાણપણા કર્યા. એ જાણપણા કર્યા છતાં.. ચૈતન્યના નહિ. જાણપણા કર્યા બધા ધારણાના. અને વળી નવું પાપ કર, જે આત્મામાં નથી એવા પુણ્ય, નવા પાપ કર... આહાહા...! મુનિ ઉછળી ગયા છે. આહાહા...! ભગવાન વીતરાગમૂર્તિ છે ને પ્રભુ! તેં જાણપણા ઘણા કર્યા છતાં તું વીતરાગમૂર્તિને ન આદરતા, જે આત્મામાં નથી એવા રાગને નવા કર, આ શું થયું તને? આહાહા...! 'એમ ઉપદેશ છે, તેઓ શું ખરેખર તપસ્વી છે?' કે મુનિ છે? રાગ જે સ્વરૂપમાં નથી, એને નવો કર. એમાં નથી એ નવું કર. તો એનાથી તને લાભ થશે. પહેલું એ આવે અને આવે તો એનાથી લાભ થશે. આવી વાત તું કરવા કેમ માંડ્યો છો? એમ કહે છે. આહાહા...! એય...! આ તો બીજી વાતું છે, બાપા! આહાહા...! તેઓ શું ખરેખર મુનિ છે? જે વ્યવહારના રાગને આદરણીય મનાવે છે, એવા નવા પાપ કરાવે છે એ શું મુનિ છે? આહાહા...! આવી વાત છે. એમાં છે કે નહિ? આહાહા...! પ્રભુ! તું અનાદિ સનાતન શાંતિનો સાગર છો, પ્રભુ! એનું તેં જાણપણું કર્યું નહિ અને વાતું કરવાની વાતુંનું જાણપણું કર્યું. અને એ જાણપણામાં વળી તેં એમ ઠરાવ્યું કે ભાઈ શુભ થયા વિના ચાલશે નહિ. શુભ વિના તો અંદર જવાશે નહિ. પાધરા જવાતા હશે?

મુમુક્ષુ :- એ આંગણું છે.

ઉત્તર :- આંગણું છે. અરે...! તને શું થયું આ? આહાહા...! એને ઓળંગી જઈને પ્રાપ્ત

થાય છે. એનાથી થતું નથી. શુભભાવથી આત્માની પ્રાપ્તિ થતી નથી. લાખ ભક્તિ કરે અને કરોડો રૂપિયા ખર્ચાને મંદિર બનાવે અને વ્રત છ-છ મહિનાના અપવાસ કરે, એનાથી પ્રાપ્તિ થતી નથી. તને શું થયું આ? મુનિ થઈને આ નવું પાપ કરવાનું તને ક્યાંથી સૂઝ્યું? એમ કહે છે. આહાહા...! જુઓને! એમ ઉપદેશ છે એમ કીધું ને? આહાહા...! વ્યવહાર રાગનો ભાવ ઉપદેશ છે. રાગથી કલ્યાણ થશે. તેં નવી વાત કાઢી, આવો ઉપદેશ? શુભ કરતાં કરતાં કલ્યાણ થશે.

મુમુક્ષુ :- આ કાળે તો શુભ જ થઈ શકે છે.

ઉત્તર :- એ તો વળી બિચારા... અરે..રે...! આહાહા...! મુનિને આ કાળે તો શુભયોગ જ હોય. એમ કહે છે. 'શ્રુતસાગર' છે. 'શાંતિસાગર'ના કેડાયત. એ એમ કહે છે. પ્રભુ... પ્રભુ... પ્રભુ! આવું તને ક્યાંથી સૂઝ્યું? ભાઈ! આ તેં જાણપણા બધા કર્યા. એને જાણપણું ઘણું છે. ક્ષયોપશમ 'ધર્મસાગર' કરતા એને વિશેષ છે. 'શાંતિસાગર'ના કેડે આવ્યા છે ને? એના કરતાં આને.. પદ ન આવ્યું એ જુદા પડી ગયા. વાંચન (ઘણું). પણ આ વાંચન કરીને આવી વાત સ્થપાવી? અરે..રે...! કે અત્યારે તો શુભયોગ જ થશે. શુભ પરિણામ. આવો ઉપદેશ કર્યો! અરે...! પ્રભુ! શું કરે છે? ભાઈ! તું આત્મા છો પ્રભુ! એ શુભ પરિણામથી તને લાભ થાય એમ માનીશ તો મિથ્યાત્વનું દુઃખ થશે. અને ભગવાન તને દુઃખ થાય એ કોઈ ઇચ્છે?

આત્માઓ બધા ભગવાન છે. સુખી થાઓ. આત્માના અંદરમાં જઈને સુખી થાવ. દુઃખી થાવ એ વાત અંદર હોય નહિ. આહાહા...! કોઈ પ્રત્યે હલકો, વેર અને વિરુદ્ધ હોય નહિ. કોઈ પ્રાણી પ્રત્યે હલકો માને એમ હોય નહિ. પોતે જેને પૂર્ણ માન્યો છે એ બીજાને હલકો કેમ કહે? આહાહા...! પ્રભુ! તું મોટો છો, ભાઈ! બીજી વાતું કરીને પાપથી ધર્મ થાય, એ પુણ્ય પણ ખરેખર પાપ છે. આહાહા...! 'પાપ પાપ તો સહુ કહે પણ અનુભવી પુણ્યને પાપ કહે.' 'યોગીન્દ્રદેવ'ના દોહરામાં આવે છે. આહાહા...! એ કહેવા આ માગે છે, હોં! આ નવું તને ક્યાંથી સૂઝ્યું? એ તો અનાદિથી પ્રાપ્તિ છે. આહાહા...!

'જેઓ સમગ્ર બુદ્ધિવાળા...' જાણે બધું જાણપણું કરી, શાસ્ત્રો વાંચ્યા... આહાહા...! 'છતાં બીજાને 'આ નવું પાપ કર' એમ ઉપદેશ છે,...' આહાહા...! 'કુંદકુંદાચાર્યે' તો મંદિર બનાવવાની વાતમાં વાત કરી. 'બોધપાહુડ'માં છ કાયની દયાની વાતું કરી. કારણ કે એમાં જરીક હિંસા છે. મંદિર બને એમાં પાણી, પૃથ્વી એ ખ્યાલમાં લઈને બોધમાં નાખ્યું છે. છ કાયની રક્ષા કેમ થાય તે હું વાત કરીશ. આહાહા...! ઓલામાં જરી છ કાયનું આવે છે ને? આહાહા...! મંદિર બનાવવામાં પૃથ્વી, પાણી, વાયુ, અગ્નિ, વનસ્પતિ ત્યાં હણાય છે. અહીં તો કહે છે કે બિલકુલ બહારમાં જવું જ નહિ એવી સ્થિતિ બતાવવી છે. એ વાત છોડી દે. ફલાણુ કરું, ઠીકણું કરું એ મૂકી દે. આહાહા...! એ તો છકાયની રક્ષાની વાત જ કરી. એમાંથી

કોઈપણ પ્રાણી, પૃથ્વી, પાણીને જરી પણ પીડા થાય, એ વાત હવે નહિ કરું. ‘બોધપાહુડ’માં કહ્યું. આહાહા...! અહીં કહે છે, કે તું મુનિ થઈને... આહાહા...! તેઓ શું ખરેખર મુનિ છે? જે કોઈ શુભરાગ ને હિંસા આદિથી ધર્મ મનાવે છે.

મુમુક્ષુ :- ધર્મ ન મનાવે પણ આંગણું મનાવે તો વાંધો છે?

ઉત્તર :- આંગણે ક્યાં છે? આ આંગણું પણ નથી. આંગણું ઓળંગી જાય ત્યારે એને આંગણું કહેવાય. તળેટીને ઓળંગી જાય અને ઉપર જાય ત્યારે હેઠાને તળેટી કહેવાય. આ ડુંગર ઉપર ચડેને? ત્યાં ને ત્યાં ઊભો એને તળેટી કહેવાય? આહાહા...! ઉપર ચડે ત્યારે નીચે તળેટી કહેવાય. એમ શુભને છોડીને સ્વરૂપમાં ઠરે ત્યારે શુભભાવ હતો એનું જ્ઞાન કરે. પણ એનાથી મને લાભ થાય એવો ઉપદેશ ક્યાંથી તે કાઢ્યો? એમ અહીં તો કહે છે. આહાહા...! ‘પદ્મપ્રભમલધારીદેવ’. તેઓ શું ખરેખર મુનિ છે? આહાહા...!

‘અહો! ખેદ છે...’ આહાહા...! ‘કે તેઓ હૃદયમાં વિલસિત શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ અને સર્વોત્તમ પિંડરૂપ...’ ચૈતન્યપિંડ. ‘આ પદને જાણીને ફરીને પણ સરાગતાને પામે છે!’ જોયું? આહાહા...! ભગવાન અંદર ‘વિલસિત શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ અને સર્વોત્તમ પિંડરૂપ...’ ચૈતન્યપિંડ, ચૈતન્યપદાર્થ. ચૈતન્યદળ પદાર્થ એકલું દળ જ જેનું ચૈતન્યનું છે. એમાં ચૈતન્યની શુદ્ધિ પ્રગટ થાય એવું જ બળ છે. અશુદ્ધિને પ્રગટ કરે એવું એનામાં બળ છે જ નહિ. એ તો પર્યાયમાં અદ્વરથી કરે છે. એના અનંતગુણમાં કોઈ ગુણ એવો નથી કે વિકાર શુભપણે થાય. અનંતગુણ માધ્યલો એક ગુણ એવો નથી કે શુભપણે થાય. શુભ અધ્ધર પર્યાયમાંથી અદ્વરથી થાય છે. આહાહા...! આવું છે. સાધારણ માણસે કોઈ દિ’ સાંભળ્યું ન હોય એને એમ લાગે કે આ શું કહે છે આવું તે આ? આ બધું ચાલે છે આ, અત્યારે બધા ખોટા? ખોટા-સાચાનો નિર્ણય તું કર. બાપા! તારો નાથ અંદર પડ્યો છે. આહાહા...!

એ કહે છે, જુઓને! કેવો છે? કે ‘હૃદયમાં વિલસિત...’ અંદરમાં પડ્યો છે ‘શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ અને સર્વોત્તમ પિંડ...’ સર્વોત્તમ ચૈતન્યપિંડ. ‘આ પદને જાણીને...’ આહાહા...! ‘ફરીને પણ સરાગતાને પામે છે!’ વળી રાગથી લાભ થાય એ ક્યાંથી મંડ્યો તું? તું મુનિ છો? એમ કહે છે. આહાહા...! મુનિરાજ મુનિને કહે છે. ભગવાન! આહાહા...! તે બહારના બધા જાણપણા કર્યા, પણ સર્વોત્કૃષ્ટ પ્રભુ ચિદ્પિંડ આત્મા, અને જે ‘હૃદયમાં વિલસિત શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ...’ એમાં જવા માટેની વાત કરતો નથી અને શુભરાગ કર એવી તું પ્રરૂપણા કરે છો, પ્રભુ! એ કાંઈ મુનિપણું છે? આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- શ્રાવકને માટે તો શુભરાગ છે ને?

ઉત્તર :- શ્રાવક પણ નથી. શ્રાવક છે એ તો શુભરાગ આવે છે એમ જાણે છે. કે આ હેય છે, દુઃખ છે. મારી નબળાઈને લઈને આ થાય છે. એટલી અપેક્ષાએ શ્રાવકનો ધર્મ કહ્યો છે ને. ધર્મનો અર્થ એ કે મારાથી અત્યારે વીતરાગતા થતી નથી એથી અશુભથી

બચવા હું શુભમાં આવું છું. એથી શ્રાવકનો એને ધર્મ કીધો છે. શ્રાવકની શૈલીમાં, એની રીતમાં, પદ્ધતિમાં આટલું હોય. પણ મુનિને હોય નહિ. છતાં એ શ્રાવકને પણ રાગથી ધર્મ થાય એવી માન્યતા ન હોય. આહાહા...! ત્યાં તો એવું છે. આહાર-પાણીને સદોશ કરવો.. વગેરે એ તો શ્રાવકનો ધર્મ છે. એમ કહ્યું. એનો અર્થ એની ભૂમિકામાં આવે છે. એટલી વાત છે, બીજું કંઈ નહિ. અહીં તો મુનિને કહે છે, કે પ્રભુ! તું ક્યાં ગયો? તેં જાણપણા કરીને આ કાઢ્યું? આહા...! શાસ્ત્ર વાંચીને તેં આમ કાઢ્યું કે રાગમાં ધર્મ થાય? રાગથી ધર્મ થાય? આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- રાગથી ધર્મ થાય એમ ન કહ્યું, શુભરાગથી ધર્મ થાય એમ કહ્યું.

ઉત્તર :- એ શુભરાગથી ધર્મ થાય એ પાપ છે, મિથ્યાત્વ છે. એમાં હતું, મિથ્યાત્વ તે સંસાર. કહ્યું હતું ને? મિથ્યાત્વ તે સંસાર છે. મિથ્યાત્વ ગયે સિદ્ધ સદૃશ્ય છે. એ શ્લોકમાં છે. સવારે કહ્યું હતું. સિદ્ધ સદૃશ્ય છે. કથનની શૈલી એક અપેક્ષાએ. એક કોર ચૌદમા ગુણસ્થાન સુધી અસિદ્ધ કહે અને એક કોર સમકિત થયું એને સિદ્ધ સદૃશ્ય કહે. એ વિવક્ષાની અપેક્ષા છે. વિવક્ષાની વિચિત્રતા છે. એથી વિરુદ્ધતા નથી. એ કથનની વિચિત્રતા છે. એમાં તત્ત્વની વિરુદ્ધતા નથી. આહાહા...!

એ આસ્રવમાં કહ્યું છે. આ શબ્દો આસ્રવમાં આવે છે, કે ભાઈ! એક કોર આસ્રવ સમકિતીને આવે નહિ એમ કહો, વળી જઘન્ય જ્ઞાનમાં આસ્રવ આવે અને બંધ થાય એમ કહો. એ વિવક્ષાની વિચિત્રતા છે. કથનની શૈલી કઈ છે એ સમજાવ્યું છે. એમાં લખ્યું છે. વિવક્ષાની વિચિત્રતા છે. વસ્તુ તો વસ્તુ છે. આહાહા...!

અરે...! હૃદયમાં બિરાજતો શુદ્ધ જ્ઞાનરૂપ ભગવાન અને સર્વોત્તમ ચૈતન્યપિંડ, સર્વોત્તમ પદાર્થ. આહાહા...! સર્વોત્તમ પૂર્ણ બળવાળો... આહાહા...! એને મુકીને ‘જાણીને ફરીને પણ...’ એને જાણીને ફરીને પણ રાગથી લાભ થાય એ લાવ્યો ક્યાંથી? આ શું કર્યું તેં? તું સાધુ છો? આહાહા...! આકરી વાત પડે, બાપુ! દુનિયાના ધંધા આડે (નવરાશ ન મળે).

મુમુક્ષુ :- ... પૂજા કરો...

ઉત્તર :- એ તો સમજાવે છે. અશુભથી બચવાને કાળે શુભ ક્રમબદ્ધમાં આવે છે. એટલું. પણ એનાથી ધર્મ થાય છે એમ નથી. અશુભને સ્થાનેથી ટાળવા, અશુભથી ટાળવા શુભ આવે એવું તો ‘પંચાસ્તિકાય’માં છે. પણ એનાથી તને ધર્મ થશે અને જન્મમરણ મટશે આવો ઉપદેશ ક્યાંથી લાવ્યો તું? તું મુનિ છો? આહાહા...! મુનિ હોય તો આવું કર?

‘સર્વોત્તમ પિંડરૂપ આ પદને જાણીને...’ આહાહા...! ભગવાનસ્વરૂપ ચૈતન્યપિંડ પ્રભુ આનંદનો સાગર છે. એને જાણીને પણ... આહાહા...! ‘ફરીને પણ સરાગતાને પામે છે!’ એમાં રાગ છે નહિ. એમ તો તેં જાણ્યું છે. છતાં વળી પાછો રાગથી ધર્મ મનાવ. જેમાં જે હોય એનાથી એમાં લાભ થાય. તો રાગ કંઈ આત્મામાં નથી. એટલે આત્મામાં નથી

તેનાથી લાભ થાય એ વાત હોતી જ નથી. આત્મામાં જે દ્રવ્યમાં હોય, જ્ઞાન-દર્શન-આનંદ એનામાં છે તો એનાથી એને લાભ થાય. આહાહા..!

‘સર્વોત્તમ પિંડરૂપ આ પદને જાણીને...’ જોયું? ‘આ પદને જાણીને...’ આહાહા..! આવી બુદ્ધિ ક્યાંથી તને આવી? ‘સરાગતાને પામે છે!’ ‘ફરીને પણ સરાગતાને પામે છે!’ આહાહા..! રાગથી રહિત એવો ભગવાનઆત્મા તેં જાણ્યો, ઊંચી ચીજ છે (એમ જાણ્યું) છતાં વળી ફરીને રાગથી આત્માને લાભ થશે, આ શું તને થયું? વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)